

lieke) Minister van Justitie, A.P.L. Nelissen, tot wiens portefeuille zaken aangaande de kerken en de eredienst in Nederland behoorden.³⁰ In de week erna vond een gesprek plaats tussen de Minister van Justitie en aartsbisschop Van de Wetering in het grootseminarie van Rijsenburg, waar de aartsbisschop, inmiddels teruggekeerd uit Duitsland, in verband met de jaarlijkse priesterretraite verbleef.³¹ Bij die gelegenheid deelde Van de Wetering opnieuw aan Nelissen mee wat ook Cuypers al aan de Koningin had laten weten, namelijk dat de Paus ‘blijkens een onderhoud met Zijne Eminentie den Kardinaal Fischer voornemens was Nederland tot een kardinaaat te verheffen. Na gehoord advies van het Nederlandsch Episcopaat zoude Zijne Heiligheid hebben besloten’ Van de Wetering tot die waardigheid te verheffen. De opstelling van de Wilhelmina was evenwel belangrijk. ‘Maakt Hare Majesteit tegen zoodanige benoeming geen bezwaar, of gaf Hare Majesteit zelfs te kennen, dat die verheffing Haar voor Hare katholieke onderdanen aangenaam zou zijn, dan zoude later door of van wege Zijne Heiligheid den Paus de kennisgeving officieel geschieden,’ zo vatte Minister Nelissen het gesprek samen, een samenvatting die werd gefiatteerd door Van de Wetering.³²

Met de positieve mondelinge reactie van de Koningin op zak, leek het voor de Nederlandse bisschoppen dus slechts een kwestie van tijd voordat hun wens zou worden vervuld, als er tenminste geen bezwaren rezen in de Ministerraad.

5. Overwegingen van de Ministerraad ten aanzien van het landsbelang en het protocol

Voor de Minister van Justitie Nelissen was de eerste vraag die hij beantwoord wilde zien, of er staatkundige of juridische beletselen waren voor een kardinaalsbenoeming van een Nederlander. Hier was immers sprake van een novum in de geschiedenis van het Nederlandse Koninkrijk. In opdracht van Nelissen werd over deze kwestie op het Departement van Justitie een nota opgesteld. Naast een toetsting van art. 67 tweede lid van de grondwet, moest ook de vraag beantwoord worden of de te benoemen persoon aan de Koningin verlof moest vragen. De vraag was namelijk in het geding of een Nederlandse kardinaal als zodanig ook lid was van de regering van een vreemde mogendheid.

Volgens de opstellers van de nota, gedateerd 2 september 1908, was dat in zeker zin wel het geval. Een kardinaal ‘neemt onmiddellijk deel aan den Raad en het Algemeen Bestuur der Heilige Roomsche Kerk’.³³ Aan de andere kant was er bij de H. Stoel geen sprake van een soeverein vorst sinds de opheffing van de Kerkelijke Staat in 1870. Toch waren er ook overwegingen om aan de paus een zekere mate van soevereiniteit toe te kennen en hem een eigen

voorzitter van de Ministerraad van 1908-1913.

³⁰ De katholieke jurist Nelissen was van 12.2.1908 tot 11.5.1910 Minister van Justitie. Wegens gezondheidsredenen trad hij af waarna hij a.i. werd opgevolgd door Th. Heemskerk..

³¹ NA, *Archief van de Ministerraad*, 2.02.05.02, inv. nr. 145; H. van de Wetering aan Nelissen, 22.8.1908, Afschrift van een brief van Nelissen aan Van de Wetering 7.10.1908.

³² Ibidem.

³³ NA, *Archief van de Ministerraad*, 2.02.05.02, inv. nr. 145; Nota d.d. 2 sept. 1908, [6].